

Περίληψη της γνωμοδότησης του Ευρωπαϊκού Επόπτη Προστασίας Δεδομένων επί της ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με την ίδρυση του ευρωπαϊκού κέντρου για εγκλήματα στον κυβερνοχώρο

(Το πλήρες κείμενο της γνωμοδότησης διατίθεται στα αγγλικά, στα γαλλικά και στα γερμανικά μέσω του δικτυακού τόπου του ΕΕΠΔ <http://www.edps.europa.eu>)

(2012/C 336/05)

1. Εισαγωγή

1.1. Διαβούλευση με τον ΕΕΠΔ

1. Στις 28 Μαρτίου 2012 η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση με τίτλο «Αντιμετώπιση του εγκλήματος στην ψηφιακή μας εποχή: ίδρυση του ευρωπαϊκού κέντρου για εγκλήματα στον κυβερνοχώρο»⁽¹⁾.

2. Ο ΕΕΠΔ επισημαίνει ότι το Συμβούλιο δημοσίευσε τα συμπεράσματά του σχετικά με την ίδρυση του ευρωπαϊκού κέντρου για εγκλήματα στον κυβερνοχώρο στις 7-8 Ιουνίου 2012⁽²⁾. Το Συμβούλιο συντάσσεται με τους στόχους της ανακοίνωσης, υποστηρίζει την ίδρυση του κέντρου (το οποίο αναφέρεται και ως «EC3») στο πλαίσιο της Ευρωπόλ, όπως και τη χρήση των υφιστάμενων δομών για την από κοινού ανάληψη δραστηριοτήτων με άλλους τομείς καταπολέμησης του εγκλήματος, επιβεβαιώνει ότι το EC3 πρέπει να λειτουργήσει ως εστιακό σημείο για την καταπολέμηση του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο, καθώς και ότι το EC3 θα συνεργάζεται στενά με τους συναφείς οργανισμούς και φορείς σε διεθνές επίπεδο, και καλεί την Επιτροπή να αναπτύξει περαιτέρω, σε συνεννόηση με την Ευρωπόλ, το πεδίο εφαρμογής των ειδικών εργασιών που πρέπει να διεκπεραιωθούν προκειμένου το EC3 να τεθεί σε λειτουργία έως το 2013. Ωστόσο, στα συμπεράσματα του Συμβουλίου δεν γίνεται λόγος για τη σημασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, ιδίως δε για την προστασία των δεδομένων σε σχέση με την ίδρυση του EC3.

3. Πριν από την έκδοση της ανακοίνωσης της Επιτροπής, ο ΕΕΠΔ είχε τη δυνατότητα να διατυπώσει άτυπα σχόλια επί του σχεδίου της ανακοίνωσης. Στα άτυπα σχόλιά του, ο ΕΕΠΔ τόνισε ότι η προστασία των δεδομένων συνιστά σημαντική πτυχή που πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά την ίδρυση του ευρωπαϊκού κέντρου για εγκλήματα στον κυβερνοχώρο (στο εξής «EC3»). Δυστυχώς, η ανακοίνωση δεν έλαβε υπόψη τα σχόλια που διατυπώθηκαν στο άτυπο αυτό στάδιο. Επιπλέον, στα συμπεράσματά του το Συμβούλιο επιδιώκει να διασφαλίσει ότι το κέντρο θα έχει τεθεί σε λειτουργία ήδη από το ερχόμενο έτος. Αυτός ακριβώς είναι και ο λόγος για τον οποίο η προστασία δεδομένων πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά τα επόμενα στάδια, τα οποία θα ολοκληρωθούν μάλιστα εντός πολύ σύντομων προθεσμιών.

4. Η παρούσα γνωμοδότηση αφορά τη σημασία της προστασίας δεδομένων κατά την ίδρυση του EC3 και παρέχει συγκεκριμένες συστάσεις που θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη κατά τη διάρκεια της κατάρτισης των όρων αναφοράς για το EC3, όπως και κατά την επανεξέταση του νομικού πλαισίου της Ευρωπόλ. Ενεργώντας αυτεπάγγελα, ο ΕΕΠΔ εξέδωσε κατά συνέπεια την παρούσα γνωμοδότηση βάσει του άρθρου 41 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 45/2001.

1.2. Πεδίο εφαρμογής της ανακοίνωσης

5. Στην ανακοίνωσή της, η Επιτροπή αποκαλύπτει την πρόθεσή της για τη δημιουργία ευρωπαϊκού κέντρου για εγκλήματα στον κυβερνοχώρο ως προτεραιότητα της στρατηγικής εσωτερικής ασφάλειας⁽³⁾.

6. Η ανακοίνωση παραθέτει ενδεικτικά ορισμένους άξονες εγκλημάτων στον κυβερνοχώρο στους οποίους υποτίθεται ότι θα εστιάζεται το EC3: εγκλήματα στον κυβερνοχώρο που διαπράττονται από ομάδες οργανωμένου εγκλήματος, ιδίως εγκλήματα που αποφέρουν τεράστια κέρδη όπως η επιγραμμική απάτη, εγκλήματα στον κυβερνοχώρο που προκαλούν σοβαρές βλάβες στα θύματά τους, όπως η επιγραμμική σεξουαλική εκμετάλλευση παιδιών, και εγκλήματα στον κυβερνοχώρο που επηρεάζουν βασικά συστήματα τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνιών στην Ένωση.

7. Όσον αφορά το έργο του κέντρου, η ανακοίνωση αναφέρει τέσσερα βασικά καθήκοντα⁽⁴⁾:

- να χρησιμεύει ως ευρωπαϊκό εστιακό σημείο πληροφοριών για τα εγκλήματα στον κυβερνοχώρο·
- να συγκεντρώνει την ευρωπαϊκή εμπειρογνομosύνη στον τομέα των εγκλημάτων στον κυβερνοχώρο προκειμένου να ενισχυθούν τα κράτη μέλη στην ανάπτυξη ικανοτήτων·

⁽¹⁾ Η νομοθεσία της ΕΕ δεν παρέχει ορισμό του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο.

⁽²⁾ Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την ίδρυση του ευρωπαϊκού κέντρου για εγκλήματα στον κυβερνοχώρο, 3172η συνεδρίαση του Συμβουλίου ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ και ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ, Λουξεμβούργο, 7 και 8 Ιουνίου 2012.

⁽³⁾ Η στρατηγική εσωτερικής ασφάλειας της ΕΕ στην πράξη: πέντε βήματα για μια ασφαλέστερη Ευρώπη, COM(2010) 673 τελικό, 22 Νοεμβρίου 2010. Βλ. επίσης γνωμοδότηση του ΕΕΠΔ επί της συγκεκριμένης ανακοίνωσης, η οποία εκδόθηκε στις 17 Δεκεμβρίου 2010 (EE C 101 της 1.4.2011, σ. 6).

⁽⁴⁾ Ανακοίνωση σ. 4-5.

- να στηρίζει τις έρευνες των κρατών μελών για τα εγκλήματα στον κυβερνοχώρο·
- να καταστεί η συλλογική φωνή των ευρωπαίων διενεργούντων έρευνες εγκλημάτων στον κυβερνοχώρο στο επίπεδο του δικαστικού τομέα και του τομέα της επιβολής του νόμου.

8. Οι πληροφορίες που θα επεξεργάζεται το EC3 θα συγκεντρώνονται από το ευρύτερο δυνατό φάσμα δημόσιων, ιδιωτικών και ανοικτών πηγών, εμπλουτίζοντας τα διαθέσιμα στοιχεία της αστυνομίας, και θα αφορούν δραστηριότητες, μεθόδους και υπόπτους στον τομέα των εγκλημάτων στον κυβερνοχώρο. Το EC3 θα συνεργάζεται επίσης άμεσα με άλλους ευρωπαϊκούς οργανισμούς και φορείς. Η συνεργασία αυτή θα γίνεται μέσω της συμμετοχής των εν λόγω φορέων στην επιτροπή διεύθυνσης του EC3, καθώς και μέσω επιχειρησιακής συνεργασίας κατά περίπτωση.

9. Η Επιτροπή προτείνει να αποτελέσει το EC3 τη φυσική διεπαφή για τις δραστηριότητες καταπολέμησης εγκλημάτων στον κυβερνοχώρο της Ευρωπόλ και άλλων διεθνών αστυνομικών μονάδων καταπολέμησης των εν λόγω εγκλημάτων. Το EC3 θα πρέπει επίσης, σε συνεργασία με την Ιντερπόλ και άλλους στρατηγικούς εταίρους σε όλο τον κόσμο, να επιδιώξει να βελτιώσει τις συντονισμένες απαντήσεις στην καταπολέμηση των εγκλημάτων στον κυβερνοχώρο.

10. Στην πράξη, η Επιτροπή προτείνει τη δημιουργία του EC3 ως μέρους της Ευρωπόλ. Το EC3 θα αποτελεί μέρος της Ευρωπόλ⁽¹⁾ και, ως εκ τούτου, θα υπάγεται στο νομικό καθεστώς της Ευρωπόλ⁽²⁾.

11. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁽³⁾, οι βασικές καινοτομίες που θα προκύψουν από την ίδρυση του EC3 σε σχέση με τις υφιστάμενες δραστηριότητες της Ευρωπόλ θα είναι: (i) ενίσχυση των πόρων για την αποτελεσματικότερη συγκέντρωση πληροφοριών από διάφορες πηγές και (ii) ανταλλαγή πληροφοριών με εταίρους πέραν του τομέα της επιβολής του νόμου (κυρίως από τον ιδιωτικό τομέα).

1.3. Εστίες ενδιαφέροντος της γνωμοδότησης

12. Μέσω της παρούσας γνωμοδότησης, ο ΕΕΠΔ επιδιώκει:

- να ζητήσει από την Επιτροπή να αποσαφηνίσει το πεδίο εφαρμογής των δραστηριοτήτων του EC3, στον βαθμό που αυτές αφορούν την προστασία δεδομένων·
- να αξιολογήσει τις προβλεπόμενες δραστηριότητες στο πλαίσιο του ισχύοντος νομικού πλαισίου της Ευρωπόλ, ιδίως τη συμβατότητά τους με αυτό·
- να αναδείξει τις συναφείς πτυχές που χρήζουν περαιτέρω ρύθμισης από τον νομοθέτη στο πλαίσιο της μελλοντικής επανεξέτασης του νομικού καθεστώτος της Ευρωπόλ ώστε να διασφαλίζεται υψηλότερο επίπεδο προστασίας δεδομένων.

13. Η διάρθρωση της γνωμοδότησης έχει ως εξής. Η ενότητα 2.1 εξηγεί τους λόγους για τους οποίους η προστασία δεδομένων αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο της δημιουργίας του EC3. Η ενότητα 2.2 αναφέρεται στη συμβατότητα των στόχων που τίθενται στην ανακοίνωση όσον αφορά το EC3 με τη νομοθετική εντολή της Ευρωπόλ. Η ενότητα 2.3 αφορά τη συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα και διεθνείς εταίρους.

3. Συμπεράσματα

50. Ο ΕΕΠΔ θεωρεί την καταπολέμηση των εγκλημάτων στον κυβερνοχώρο ως ακρογωνιαίο λίθο της προσπάθειας για την ανάπτυξη της ασφάλειας στον ψηφιακό χώρο και την καλλιέργεια της απαραίτητης εμπιστοσύνης. Ο ΕΕΠΔ επισημαίνει ότι η συμμόρφωση προς τα σχετικά καθεστώτα προστασίας δεδομένων πρέπει να θεωρείται αναπόσπαστο μέρος της καταπολέμησης των εγκλημάτων στον κυβερνοχώρο και όχι ανασταλτικός παράγοντας όσον αφορά την αποτελεσματικότητά της.

51. Η ανακοίνωση αναφέρεται στην ίδρυση ενός νέου ευρωπαϊκού κέντρου για εγκλήματα στον κυβερνοχώρο στο πλαίσιο της Ευρωπόλ ενώ αντίστοιχο κέντρο της Ευρωπόλ για εγκλήματα στον κυβερνοχώρο λειτουργεί ήδη εδώ και χρόνια. Ο ΕΕΠΔ θα επιθυμούσε να προσδιορισθούν με μεγαλύτερη σαφήνεια οι νέες ικανότητες και δραστηριότητες που θα διακρίνουν το νέο EC3 σε σχέση με το υφιστάμενο κέντρο της Ευρωπόλ για εγκλήματα στον κυβερνοχώρο.

⁽¹⁾ Όπως προτείνεται από τη μελέτη σκοπιμότητας που δημοσιεύθηκε τον Φεβρουάριο του 2012 για την αξιολόγηση των διαφόρων διαθέσιμων επιλογών (διατήρηση της υφιστάμενης κατάστασης, φιλοξενία από την Ευρωπόλ, ιδιοκτησία/μέρος της Ευρωπόλ, ειδικό κέντρο). http://ec.europa.eu/home-affairs/doc_centre/crime/docs/20120311_final_report_feasibility_study_for_a_european_cybercrime_centre.pdf

⁽²⁾ Απόφαση του Συμβουλίου της 6ης Απριλίου 2009 για την ίδρυση Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας (Ευρωπόλ) (2009/371/ΥΗΑ).

⁽³⁾ Ανακοινωθέν Τύπου της 28ης Μαρτίου. Συχνές ερωτήσεις: το νέο ευρωπαϊκό κέντρο για εγκλήματα στον κυβερνοχώρο, αναφ.: MEMO/12/221 Ημερομηνία: 28.3.2012 <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/12/221>

52. Ο ΕΕΠΔ συνιστά να οριστούν με σαφήνεια οι αρμοδιότητες του EC3 και να μη καθορίζονται απλώς μέσω της αναφοράς στην έννοια του «ηλεκτρονικού εγκλήματος» που περιλαμβάνεται στην ισχύουσα νομοθεσία για την Ευρωπόλ. Επίσης, ο ορισμός των αρμοδιοτήτων και των διασφαλίσεων περί προστασίας δεδομένων του EC3 πρέπει να αποτελεί μέρος της αναθεώρησης της νομοθεσίας για την Ευρωπόλ. Μέχρις ότου τεθεί σε ισχύ η νέα νομοθεσία για την Ευρωπόλ, ο ΕΕΠΔ συνιστά όπως η Επιτροπή ορίσει τις σχετικές αρμοδιότητες και εγγυήσεις περί προστασίας δεδομένων στους όρους αναφοράς για το κέντρο. Αυτές πρέπει να περιλαμβάνουν:

- σαφή ορισμό των εργασιών επεξεργασίας δεδομένων (ιδίως στο πλαίσιο της διενέργειας ερευνών και δραστηριοτήτων επιχειρησιακής υποστήριξης) στις οποίες θα μπορούσε να συμμετέχει το προσωπικό του κέντρου, είτε αυτόνομα είτε σε συνεργασία με κοινές ομάδες έρευνας, και
- σαφείς διαδικασίες, οι οποίες αφενός θα διασφαλίζουν τον σεβασμό των ατομικών δικαιωμάτων (περιλαμβανομένου του δικαιώματος της προστασίας δεδομένων) και αφετέρου θα παρέχουν εγγυήσεις σχετικά με τη σύννομη διαδικασία συλλογής των αποδεικτικών στοιχείων και την αντίστοιχη σύννομη δυνατότητα χρησιμοποίησής τους στο πλαίσιο δικαστικής διαδικασίας.

53. Ο ΕΕΠΔ φρονεί ότι οι ανταλλαγές δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο του EC3 με το ευρύτερο δυνατό φάσμα δημόσιων, ιδιωτικών και ανοικτών πηγών ενέχουν συγκεκριμένους κινδύνους από πλευράς προστασίας δεδομένων, καθώς συχνά ενδέχεται να αφορούν την επεξεργασία δεδομένων που συλλέγονται για εμπορικούς σκοπούς και διεθνείς διαβιβάσεις δεδομένων. Οι κίνδυνοι αυτοί αντιμετωπίζονται από την ισχύουσα απόφαση Ευρωπόλ, η οποία ορίζει ότι, κατά κανόνα, η Ευρωπόλ δεν πρέπει να διενεργεί άμεσες ανταλλαγές με τον ιδιωτικό τομέα, η δε διενέργεια σχετικών ανταλλαγών με διεθνείς οργανισμούς πρέπει περιορίζεται σε συγκεκριμένες περιπτώσεις.

54. Σε αυτό το πλαίσιο, και δεδομένης της σημασίας αμφοτέρων των εν λόγω δραστηριοτήτων για το EC3, ο ΕΕΠΔ συνιστά όπως προβλεφθεί η παροχή των κατάλληλων εγγυήσεων από πλευράς προστασίας δεδομένων συμφώνως προς τις ισχύουσες διατάξεις της απόφασης Ευρωπόλ. Οι εγγυήσεις αυτές πρέπει να ενσωματωθούν στους όρους αναφοράς που αναμένεται να εκπονηθούν από την ομάδα υλοποίησης για το EC3 (και, αργότερα, στο αναθεωρημένο νομικό πλαίσιο της Ευρωπόλ) και δεν πρέπει επ' ουδενί να προκαλέσουν μείωση του επιπέδου προστασίας των δεδομένων.

Βρυξέλλες, 29 Ιουνίου 2012.

Peter HUSTINX
Ευρωπαίος Επόπτης Προστασίας Δεδομένων
